

- ▶ Numura tēma – netieša informācijas apmaiņa
- ▶ Īsumā par būtisko:
 - [KP lēmums](#)
 - [Uzņēmumu aptauja](#)
 - [Atļauta vienošanās](#)
 - [KP darbības pārskats](#)
 - [Franšīzes degvielas tirgū](#)
- ▶ Aktualitāte: [Konkurences uzraugu prioritātes](#)

Kopīgs sadarbības partneris kā karteļa informācijas kurjers

Vai aizliegta vienošanās kļūst mazāk aizliegta, ja to īsteno nevis tieši, bet ar starpnieka palīdzību? Izrādās, nē. Tāpēc svarīgi apzināties, kad un kāda netieša informācijas apmaiņa kļūst par konkurences tiesību pārkāpumu.

Klasiskā kartelī konkurējoši uzņēmumi reāli vai virtuāli saliek galvas kopā, lai vienotos par sev vēlamu veidu, kā savstarpējo konkurenci aizstāt ar pretlikumīgu sadarbību. Tās var būt vienošanās kopīgi pacelt cenas, jo, darot to katram atsevišķi, klienti izvēlētos konkurenta piedāvājumu. Tā var būt vienošanās par darbību katram savā teritorijā vai katram ar saviem klientiem. Vai vienošanās nedaudz samazināt ražošanas apjomus. Vai kāda cita rīcība, kas izdevīga tikai pašiem karteļa dalībniekiem.

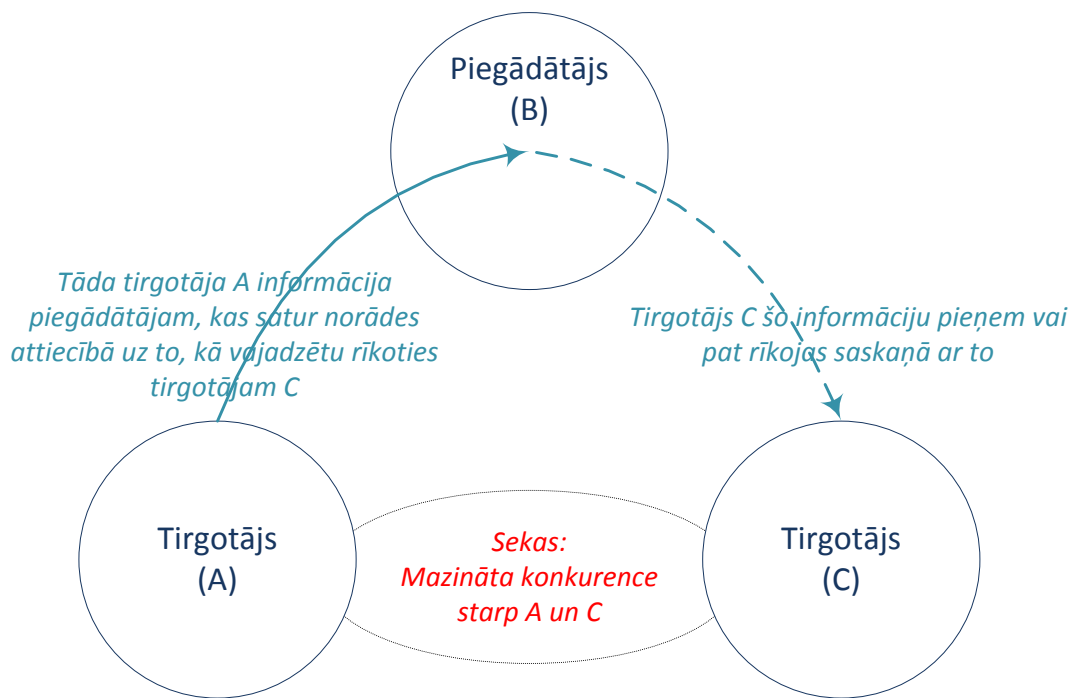
Tomēr izrādās, ka līdzīgu efektu – mazinātu vai likvidētu konkurenci – iespējams panākt, ar konkurentiem nemaz nesazinoties un nepieciešamo vienprātību panākot ar kopīga

sadarbības partnera starpniecību. Tādējādi jau tā slepenais pārkāpums kļūst vēl par vienu pakāpi slepenāks un šķietami nerasniedzams konkurences uzraugiem. Tomēr tā ir tikai šķietamība. Tā kā sekas šādi īstenotam pārkāpumam ir tieši tādas pašas kā klasiskam kartelim – atkarībā no vienošanās būtības tās ir augstākas cenas, zemāka kvalitāte, mazāka vai sliktāka izvēle, – tad arī konkurences uzraugi uz šo pārkāpumu skatās tāpat kā uz karteli. Šādi pārkāpumi līdz šim atklāti gan Amerikā, gan Eiropā. Latvijā šādas shēmas nav konstatētas, tāpēc Latvijas uzņēmējiem ir iespēja mācīties no citu kļūdām un pašiem šādus pārkāpumus nepieļaut.

Kā notiek aizliegtā netiešā informācijas apmaiņa

Pārkāpuma shēmā īstenot pārkāpumu starp konkurentiem palīdz to sadarbības partneris – uzņēmums no cita ražošanas vai izplatīšanas līmeņa. Tā netiešu informācijas apmaiņu starp

ražotājiem vai mazumtirgotājiem var īstenot vairumtirgotājs. Tāpat ražotājs var palīdzēt īstenot tirgotāju darbību saskaņošanu.

Zīmējuma piemērā tirgotājs A dod savam piegādātājam ne vien objektīvi nepieciešamo informāciju, bet arī norādes par to, kā vajadzētu rīkoties citam tirgotājam – šā paša piegādātāja klientam. Tiklīdz piegādātājs šīs norādes nodod otram tirgotājam un tas savukārt sāk rīkoties saskaņā ar tām, kartelis ir radīts un sācis funkcionēt.

Šajā brīdī ir svarīgi nošķirt objektīvi nepieciešamo informācijas apmaiņu starp piegādātāju un tirgotāju no tādas informācijas, kas šo divu uzņēmumu sadarbībai nekādi nav nepieciešama,

bet ir domāta cita tirgotāja ietekmēšanai. Ir gluži saprotami, ka piegādātāju var interesēt pārdošanas apjomi, ar kādiem nākotnē rēķinās tirgotājs, tirdzniecības veicināšanas pasākumi, ar kādiem plānots piesaistīt klientus, un citi dati, kas tam nepieciešami savas darbības plānošanai. Kamēr vien šī informācija netiek apzināti sniegta tā, lai ietekmētu konkurentu.

Apzinātie ietekmēšanas veidi var būt ļoti dažādi. Daži piemēri aizliegtai, apzināti ļaunprātīgai rīcībai:

Tirgotājs plāno paaugstināt cenas, bet, lai tāpēc nezaudētu klientus, lūdz piegādātāju parunāt ar citiem tirgotājiem – izskaidrot, ka izmaksas aug visiem un šobrīd būtu piemērots brīdis cenu celšanai.

Tirgotājs sūdzas piegādātājam, ka otram tirgotājam ir pārāk aktīvas atlaižu akcijas, tāpēc ir grūti darboties tirgū. Lai saglabātu tirgus līdzsvaru un piegādātājam nepieciešamos noieta kanālus, otram tirgotājam vajadzētu mazināt aktivitātes.

Lai nekļūdītos ar savām mārketinga aktivitātēm, tirgotājs lūdz, lai piegādātājs pastāsta, ko plāno darīt citi tirgotāji.

Tirgotājs plāno atlaižu akciju, bet, lai tā noritētu veiksmīgāk, lūdz, lai piegādātājs padod ziņu par šīs akcijas laiku un formātu arī citiem šādu preču tirgotājiem.

Savukārt pavisam reāls piemērs ir Lielbritānijas konkurences uzraugu konstatētā vienošanās starp lielveikaliem *Asda, Sainsbury's, Tesco* un *Safeway*, kas netieši apmainījās ar informāciju par mazumtirdzniecības cenām pienam un sieram, kā

starpniekus izmantojot piena pārstrādes uzņēmumus. Rezultātā par dalību pārkāpumā tika sodīti gan lielveikali, gan četri iesaistītie piena pārstrādes uzņēmumi.

Kā rīkoties, lai likumu nepārkāptu

Pirmais un galvenais kritērijs, lai darbotos saskaņā ar likumu – jāatceras, ka vertikālas attiecības (ar sadarbības partneri, piegādātāju vai klientu) nedrīkst izmantot, lai ietekmētu savu konkurentu rīcību tirgū. Vadoties no šīs atziņas, uzņēmums varēs veiksmīgi plānot tādu informācijas apmaiņu ar saviem sadarbības partneriem, kas nerada pārkāpuma risku, jo attiecas tikai uz šo divu uzņēmumu darījumu attiecībām.

Savukārt, ja uzņēmums caur sadarbības partneri saņem norādījumu no konkurenta vai informāciju par tā darbību, ir svarīgi skaidri un nepārprotami no šādas informācijas norobežoties – rakstiski informēt savu sadarbības partneri. Un, vēlams, informēt arī Konkurences padomi, lai tā var

novērst iespējamu konkurences kropļojumu starp citiem konkrētā tirgus uzņēmumiem.

Tā kā ar starpnieku īstenotais pārkāpums rada tādas pašas sekas kā klasisks kartelis, arī sods uzņēmumiem, kas savas darbības šādi saskaņotu, tiktu noteikts pēc karteļa skalas – līdz pat 10% no iepriekšējā gada neto apgrozījuma. Savukārt iesaistītajam starpniekam (attēla B uzņēmumam) sods var sasniegt 5% no tā iepriekšējā gada neto apgrozījuma. Tāpēc, līdzīgi kā citu aizliegtu vienošanos gadījumā, arī uzņēmumi, kas iesaistījušies aprakstītajām netiešās informācijas apmaiņas shēmā, var vērsties Konkurences padomē ar iecietības ziņojumu, lai saņemtu atbrīvojumu no soda.

Īsumā par būtisko

Dominējošais stāvoklis – nopietna atbildība, kas prasa atbilstošu rīcību

29. maijā Konkurences padome AS „Liepājas autobusu parks” piemēroja sodu EUR 129 369 apmērā par dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu. Šis uzņēmums veic pasažieru pārvadājumus ar autobusiem, bet vienlaikus arī pārvalda Liepājas autoostu. Tā kā autoostā jāiebrauc un tās infrastruktūras pakalpojumi daudzos maršrutos neizbēgami ir jāizmanto arī citiem pasažieru pārvadātājiem, AS „Liepājas autobusu parks” ļaunprātīgi izmantoja situāciju un saviem konkurentiem par autoostas pakalpojumiem pieprasīja ievērojami augstāku samaksu. Rezultātā AS „Liepājas autobusu parks” ieguva nepamatotas konkurences priekšrocības valsts organizētos iepirkumos – uzņēmums ne vien ierobežoja citu pārvadātāju konkurētspēju, bet arī neļāva iepirkumos uzvarēt tiem pārvadātājiem, kas izmaksu ziņā bija efektīvāki, tomēr bija spiesti maksāt vairāk par autoostas pakalpojumu izmantošanu. [Vairāk par šo pārkāpumu](#)

Aptaujas rezultāti: aktuālie konkurences ierobežojumi uzņēmēju skatījumā

Lai laikus pamanītu un novērstu konkurences deformācijas, kas Latvijas uzņēmumiem traucē veiksmīgi darboties tirgos, Konkurences padome sadarbībā ar Latvijas Darba devēju konfederāciju aptaujāja pašus uzņēmējus.

Saņemtās atbildes sniedz ieskatu problēmās, ar kurām ikdienā saskaras uzņēmēji. Daudzas no tām nav risināmas ar konkurences tiesību rīkiem, bet vairākām Konkurences padome pievērsīs pastiprinātu uzmanību – iekļaus izpēti plānā un lūkos norādītos konkurences kropļojumus novērst.

Un tomēr – lai arī aptauja devusi taustāmus rezultātus, bažas rada nelielā uzņēmēju atsaucība. Kopumā Konkurences padome saņēma vien 40 aizpildītas anketas. Iespējams, pārējie simti respondenti nav saskārušies ar konkurences ierobežojumiem, bet iespējams arī, ka tā ir neizmantota izdevība vērst konkurences uzraugu uzmanību uz pastāvošām problēmām un mēģināt tās risināt.

Nākamo šādu iespēju Konkurences padome dos pēc gada, jo plāno uzņēmumu aptaujas turpmāk organizēt regulāri. Savukārt jebkurā laikā par konkurences kropļojumiem iespējams ziņot, gan ar iesniegumu vērsties iestādē, gan anonīmi ziņojot interneta vietnē www.kp.gov.lv.

Atļauta vienošanās – izmantota iespēja sadarboties

Šī gada maijā Konkurences padome lēma atļaut diviem degvielas mazumtirgotājiem – SIA „RusLatNafta” un SIA „East-West Transit” – [vienoties par klientu karšu izmantošanu](#). Pēc vienošanās abu uzņēmumu klienti varēs izmantot savas viena uzņēmuma lojalitātes kartes un attiecīgi saņemt atlaides abu uzņēmumu degvielas uzpildes stacijās. Savukārt paši uzņēmumi varēs veiksmīgāk piedalīties iepirkumos, kuros tiek prasīti pakalpojumi plašā teritorijā.

Pēc būtības līdzīgas vienošanas mazāko degvielas tirgotāju starpā Konkurences padome ir atļāvusi arī iepriekš, secinot, ka to radītais labums tirgum un patērētājiem pārsniedz iespējamo kaitējumu konkurencei.

Līdzīgi jebkurš uzņēmums, kas plāno sadarbību ar konkurentu, bet vēlas pārliecināties, vai tādējādi netiks pārkāpts Konkurences likums, pirms vienošanās noslēgšanas, kā arī pirms tās spēkā stāšanās var lūgt Konkurences padomes vērtējumu un atļauju vienošanās īstenošanai.

Interesanti skaitļi

Apkopojot informāciju par pērn paveikto – pieņemtajiem lēmumiem, iztiesātajām lietām, izpētītajiem tirgiem, izvērtētajiem likumiem, organizētajiem pasākumiem un citiem darbiem – Konkurences padome sagatavoja savu 2013. gada publisko pārskatu. Tas pieejams gan kā izvērsts [apraksts](#), gan īsa [infografika](#).

Svarīgākie skaitļi no pārskata:

12	tik konkurences tiesību pārkāpumi konstatēti
44	tik uzņēmumi pārkāpuši likumu
16 no 17	tik no pērn izbeigtajām tiesvedībām tiesa atstāja spēkā negrozītu Konkurences padomes lēmumu. Savukārt vienā lietā tiesvedība tika noslēgta pēc izlīguma noslēgšanas
3 775 254,95 Ls	piemēroto sodu kopsumma
20	tik uzņēmumu apvienošanās Konkurences padome vērtēja
15	tik tirgus uzraudzības tika pabeigtas
60	normatīvie akti, kuru atbilstība godīgas konkurences kritērijiem tika izvērtēta

Kā franšīzes ietekmē konkurenci degvielas tirgū

Šī gada aprīlī Konkurences padome noslēdza tirgus uzraudzību degvielas franšīzes līgumu tirgū, tādējādi pirmo reizi izpētot šādas formas vertikālas vienošanās Latvijas degvielas tirgū un to ietekmi uz konkurenci. Tirgus uzraudzība ļāva apzināt esošo konkurences situāciju (ar secinājumiem par to var iepazīties [uzraudzības noslēguma ziņojumā](#)). Konkurences padome arī nekonstatēja, ka kādam no franšīzes devējiem būtu izšķiroša ietekme pār franšīzes ņēmējiem un tie būtu uzskatāmi par vienu tirgus dalībnieku. Tāpat konkurences uzraugi secināja, ka *Statoil*, *Lukoil* un *Virši-A* franšīzes līgumu redakcijas nesatur aizliegtas vienošanās nosacījumus. Vienlaikus Konkurences padome norādīja, ka, vērtējot tirgus koncentrāciju, kā arī iespējamās konkurences tiesību pārkāpumus degvielas tirgū, iestāde var ņemt vērā, ka konkurences intensitāte viena zīmola ietvaros starp franšīzes devēju un franšīzes ņēmējiem ir mazināta – franšīzes ņēmēji var ietekmēt franšīzes devēja tirgus varu un otrādi.

Aktualitāte

Svarīgākais no svarīgā – konkurences uzraugu prioritātes

Katrs konkurences kropļojums ir būtisks – gan tāds, kas kavē visu tautsaimniecību, gan tāds, kas ierobežo atsevišķu uzņēmumu iespējas darboties tirgū. Tomēr ir skaidrs, ka neviena konkurences uzraudzības iestāde nevarēs atrisināt pilnīgi visas godīgas konkurences deformācijas. To nekad neļautu iestādes rīcībā esošie ierobežotie laika un cilvēkresursi. Tāpēc konkurences uzraugi visās Eiropas valstīs aktīvi meklē veidus, kā izvēlēties būtiskākos tirgus un pārkāpumus, ar kuriem strādāt, lai pēc iespējas efektīvāk aizsargātu sabiedrības intereses. Šis jautājums ir aktuāls arī Latvijas Konkurences padomei, tāpēc tā ir izstrādājusi Lietu prioritizācijas stratēģijas projektu, kurā definēti vispārējie principi un konkrēti kritēriji, kā Latvijas konkurences uzraugi plāno noteikt darbības prioritātes.

Kā notiek prioritizācija

Pirms atsevišķu svarīguma kritēriju minēšanas, Konkurences padome savā stratēģijas projektā iekļāvusi vispārējus principus. Tā prioritāru lietu raksturo ietekme uz cenām, kvalitāti vai inovācijām, jo īpaši gadījumos, kad Latvijā šie raksturlielumi atšķiras no citām Eiropas Savienības dalībvalstīm. Tāpat aizliegtām vienošanās par cenām, tirgu vai klientu sadali vai ražošanas vai izplatīšanas ierobežojumiem valsts mērogā nav attaisnojuma un šo pārkāpumu apkarošana vienmēr būs viena no svarīgākajām iestādes prioritātēm.

Saskaņā ar stratēģijas projektu automātiski augstu prioritātes pakāpi Konkurences padome paredzējusi piešķirt jautājumiem, kas skar palīdzības sniegšanu Eiropas Komisijas vai citu Eiropas Savienības dalībvalstu izmeklēšanas darbībās, tiesisko pienākumu/saistošo noteikumu neizpildi, informācijas nesniegšanu un likumīgo prasību neizpildi, kā arī nepaziņotas apvienošanās.

Prioritātes kritēriji

- Potenciālā pārkāpuma smagums un ilgums. Pārkāpuma smagumu raksturo kaitējums, ko tas nodara tirgum un patērētājiem. Jo lielāks kaitējums, jo smagāks pārkāpums un attiecīgi augstāka prioritāte. Lielākai skaidrībai talkā var ņemt [Ministru kabineta noteikumus](#), kuros noteikts, ka par vieglu pārkāpumu uzskata aizliegtas vertikālās vienošanās un aizliegtas horizontālās sadarbības vienošanās, kā arī dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu mazumtirdzniecībā, par smagu

pārkāpumu – dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu un vertikālās vienošanās, kuru mērķis ir ierobežot pircēja iespēju noteikt tālākpārdošanas cenu, par sevišķi smagu pārkāpumu – horizontālās karteļu vienošanās un vienošanās, kuras satur ierobežojumus preču importam vai eksportam. Savukārt pārkāpumu var uzskatīt par ilgu, ja tas pārsniedz vienu gadu;

- Ietekmētās sabiedrības daļas lielums. Šeit tiek ņemts vērā ietekmētā tirgus apgrozījums (vai tas pārsniedz 30 miljonus eiro) vai teritorija (vai pārkāpums ietekmē visu Latviju);
- Cietušo uzņēmumu iespējas izmantot citus tiesiskās aizsardzības līdzekļus. Ja Konkurences padomes iejaukšanās ir uzņēmuma vienīgā iespēja aizstāvēt savas intereses, lieta iegūst augstāku prioritāti;
- Situācijas vispārējo nozīmi ekonomikā. Konkurences padome vērtēs, vai problēma ir aktuāla plašākam esošo vai potenciālo tirgus dalībnieku lokam;
- Iesaistīto uzņēmumu pozīcijas tirgū. Prioritāri tiktu skatīta lieta, ja aizdomas par pārkāpumu kristu uz vienu no četriem lielākajiem tirgus dalībniekiem,
- Recidīva esamība. Tā norāda uz ilgstošu un neatrisinātu problēmu, tāpēc šāda lieta ir prioritāra;
- Vai iestādes rīcībā ir pietiekama informācija, kas liecina par pārkāpumu. Augstāka prioritāte tiks piešķirta lietai, kurā Konkurences padomei būs pieejamas būtiskas norādes uz pārkāpumu.
- Prioritāri būs arī pārkāpumi, kurus izvērtējot, iestāde var sniegt līdz tam nebijušu konkurences tiesību jautājumu skaidrojumu vai vērtēt līdz šim neaplūkotu tirgu, tā palīdzot tirgus dalībniekiem labāk izprast un izvērtēt savas rīcības tiesiskumu un mazināt savas komercdarbības riskus.

Kas notiks ar mazāk svarīgajiem jautājumiem

Ne visi konkurences kropļojumi, ar ko saskaras uzņēmumi, ir būtiski arī plašākam tirgum un sabiedrībai, tomēr arī šādiem gadījumiem nepieciešams risinājums. Lai novērstu salīdzinoši mazsvarīgākus nodarījumus, Konkurences padome plāno izvēlēties metodes, kas prasa mazāku resursu ieguldījumu. Tā, piemēram, iestāde var iesaistīties kā mediators starp konfliktā iesaistītiem uzņēmumiem. Atsevišķos gadījumos, ja tā iespējams novērst pārkāpumu un nepieļaut tā atkārtosanos, uzņēmumiem var tik izteikts brīdinājums.

Tāpat mazsvarīgāku pārkāpumu gadījumos Konkurences padome no iesniedzēja sagaidīs detalizētāku pierādījumu aprakstu.

Vārds uzņēmējiem

Šobrīd Konkurences padomes lietu prioritizācijas stratēģijas projekts ir pieejams iestādes mājas lapā un līdz 2014. gada 8. septembrim uzņēmēji, to asociācijas, juridiskie biroji un citi interesenti ir aicināti ar to iepazīties un sniegt savu viedokli un priekšlikumus par stratēģiju un tajā nepieciešamām izmaiņām vai uzlabojumiem.

Lietu [prioritizācijas stratēģijas projekts](#)